

Lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA) ohjeistus

1

Loviisan kaupunki

MITÄ?

- Loviisan kaupunki on Suomen Unicefin yhteistyökumppani.
- Lapsivaikutusten arviointi (LAVA) -ohjeistuksen laatiminen on ollut yksi Loviisan viidestä tavoitteesta Lapsiystävällinen kunta -toimintamallin ensimmäisellä toimintakaudella.

■ Tämän yhteenvedon/ohjeistuksen laatimiseen on hyödynnetty

- kaupungin omien viranhaltijoiden osaamista
- omassa koordinaatioryhmässä käytyjä keskusteluita
- vertaisosaamista (Oulu, Jyväskylä ja Sotkamo)
- Suomen Unicefin koulutuksia
- erilaisia julkaisuja ja ohjeistuksia koskien lapsen edun arviointia ja nuorten kuulemista.

Ohjeet ja materiaalit lapsen edun arviointiin:

[Lapsen edun ensisijaisuus / UNICEF](#)
[Lapsivaikutusten ennakoarviointi
pähkinänkuoressa / UNICEF](#)
[Lapsivaikutusten arvioinnilla parempia
päätöksiä kunnassa / Valtioneuvoston
kanslia](#)
[Lapsivaikutusten arviointi / MLL](#)
[LAVA Lapsivaikutusten arviointi / STM,
OKM & THL](#)

Ohjeet ja materiaalit lasten ja nuorten kuulemiseen:

[Opas lasten näkemysten kuulemiseen /
UNICEF](#)
[Lapsivaikutusten arviointi lasten kanssa](#)
[Lasten osallisuus ja kuuleminen / VVM](#)
[Vammaisen lapsen näkemyksen
selvittäminen / Lastensuojelun keskusliitto](#)

MIKSI LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI ?

VALMISTELIJAT

- Valmistelu on avoimempaa ja järjestelmällisempää.
- Yhteistyö vahvistuu ja vastuu jakautuu.
- Toimialojen välinen dialogi kehittyy.
- Yhteys kuntastrategiaan terästyy.

PÄÄTÖKSENTEKIJÄT

- Eri päätösvaihtoehdot tuodaan avoimesti esiin.
- Vaihtoehtoja on helpompi verrata.
- Valmisteluyhteistyö ja osallisuus vahvistuvat.
- Päätökset ovat vahvemmin punnittuja ja perusteltuja.
- Vastuunjako selkiytyy.
- Päätökset ovat kestävämpiä ja vaikuttavampia.

KUNTALAISET

- Päätösten vaikutukset kuntalaisiin ja heidän hyvinvointiinsa on pohdittu kokonaisvaltaisesti eri näkökulmista.
- Päätösten vaikuttavuus lisääntyy.
- Päätöksenteon avoimuus kasvaa.
- Osallisuus vahvistuu luoden luottamusta.

Kuntaliitto 2018

MILLOIN LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI ?

5

- Pelkkä jo olemassa olevan tiedon kerääminen (monipuolisestikaan) ei riitä.
- Tarvittavia tietoja ei saa tilastoista.

Arviointia ei tehdä pääsääntöisesti yksittäisten lasten näkökulmasta vaan lapsia ja nuoria tarkastellaan ryhminä, mutta tarkastelussa otetaan myös huomioon lasten ja nuorten erilaisuus ja yhdenvertaisuus.

Päätös tai toiminta koskee suoraan tiettyjä lapsia tai nuoria.

Esimerkiksi

- Lähipalvelut
- Varhaiskasvatus
- Lasten ja nuorten harrastustoiminta
- Joukkoliikenne
- Lastensuojelun tukitoimien toteutus
- Nuorisotoimen palvelut tietyllä alueella

Päätös tai toiminta koskee isoa joukkoa lapsia tai nuoria.

Esimerkiksi

- Varhaiskasvatuksen palveluverkko
- Kouluverkko
- Nuorisotoimen palvelut laajemmin

Päätös tai toiminta koskee haavoittuvassa asemassa olevia lapsia tai nuoria.

Esimerkiksi

- Vammaisia, kodin ulkopuolelle sijoitettuja tai maahanmuuttajalapsia koskevat kysymykset

Päätös tai toiminta koskee epäsuorasti lapsia tai nuoria.

Esimerkiksi

- Työllisyyden hoitoon tai kaavoitukseen liittyvät päätökset

Lainsäädäntö, johon lapsivaikutusten arviointi perustuu

- Lapsen oikeuksien sopimus (SopS 59 ja 60/1991): Lapsella tarkoitetaan jokaista alle 18-vuotiasta henkilöä.
- Perustuslaki 2. §: Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen.
- Perustuslaki 6. §: n 3. mom.: Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.
- Perustuslaki 14. §: n 4. mom.: Julkisen vallan tehtävänä on edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon.
- Perustuslaki 20. §: n 2. mom.: Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon. Kuntalaki velvoittaa kuntia pitämään huolta siitä, että kuntalaisilla on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.
- Hallintolaki 31. §: Viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset.
- Hallintolaki 41. §: Jos asian ratkaisulla voi olla huomattava vaikutus muiden kuin asianosaisten (asianosaiskuulemisesta on oma säännöksensä) elinympäristöön, työntekoon tai muihin oloihin, viranomaisen tulee varata näille henkilöille mahdollisuus saada tietoja asian käsittelyn lähtökohdista ja tavoitteista sekä lausua mielipiteensä asiasta.
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 9. §: Kaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Kaavan vaikutuksia selvitettyä otetaan huomioon kaavan tehtävä ja tarkoitus. Kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvittävä suunnitelman ja tarkasteltavien vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset.
- Varhaiskasvatustalaki 24. §: Varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin.
- Perusopetuslaki 21. §: Opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Vastaava säännös lukioiden osalta on lukiolain 56. §:ssä ja ammatillisen koulutuksen osalta ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 126. §:ssä.
- Laki hyvinvointialueesta 29. § (611/2021): Hyvinvointialueen asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toimintaan. Lastensuojelulaki 3. a § (12.2.2010/88): Kunta ja hyvinvointialue järjestävät lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lasten kasvu, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota annetaan esimerkiksi opetuksessa, nuorisotyössä, päivähoidossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa.
- Nuorisolaki 2. § (13.4.2007/417): Nuorisolain tavoitteena on edistää nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia. Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin.

MITEN LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI TOTEUTETAAN?

- Pelkästään lapsivaikutusten arvioinnista ei juurikaan enää puhuta vaan lapsivaikutusten arviointi (LAVA) on osa ennakkovaikutusten arviointia (EVA).
- Lapsivaikutusten arviointiin käytetään [hyvinvointikertomus.fi](https://www.hyvinvointikertomus.fi)-työkalua. Siellä on valittavissa suppea tai laaja arviointi.

SUPPEA VAI LAAJA LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI?

Kaksi vaihtoehtoa

Suppea vaikutusten ennakoarviointi

nollavaihtoehdolle eli päätösesitykselle voi tapahtua maksimissaan muutamassa tunnissa 1–2 ihmisen voimin. Päätösesitykselle esitetään tarvittaessa yksi vaihtoehto. Suppea ei aina tarkoita vähätöisempää. Vaikka vaihtoehtoja on vähän saattaa kuvailevasti toteutettava lapsivaikutusten arviointi olla työläs toteutettavaksi.

Useampi vaihtoehto

Keskilaaaja vaikutusten ennakoarviointi

vie aikaa muutamasta viikosta kuukausiin. Työryhmään osallistuu yleensä 2–5 henkilöä. Muutamia ihmisryhmiä kuullaan ja asianosaisten näkemys löytyy pääosin jo olemassa olevan ja aiemmin kerätyn tiedon avulla. Nollavaihtoehdolle esitetään vähintään yksi vaihtoehto.

Laaja vaikutusten

ennakoarviointi vie aikaa maksimissaan 6 kuukautta. Työryhmään kuuluu yleensä yli 5 henkilöä ja eri ihmisryhmiä kuullaan monipuolisesti. Nollavaihtoehdolle esitetään yksi, kaksi tai useampia vaihtoehtoja.

Malliesimerkki 1

Loviisa

Lapsivaikutusten arviointi TOIMINNOT

Dokumentin status: Keskenäinen

1 Esittelijä ja valmistelijat ✎ ↻ 🗑️ +
Päivitetty viimeksi: 05.04.2024 13:04

2 Valmisteluajakataulu ✎ ↻ 🗑️ +
Päivitetty viimeksi: 05.04.2024 13:04

3 Nykytilan kuvaus ✎ ↻ 🗑️ +
Päivitetty viimeksi: 05.04.2024 13:04

4 Ehdotettu päätösesitys ✎ ↻ 🗑️ +
Päivitetty viimeksi: 05.04.2024 13:04

5 Ehdotetun päätösesityksen vaikutusten tarkastelua ✎ ↻ +
Päivitetty viimeksi: 05.04.2024 13:04

Päätösesitys	Kuvaus
Nykytila	

Nykytila ▼

6 Yhteenveto ehdotetun päätösesityksen vaikutuksista ✎ ↻ 🗑️ +
Päivitetty viimeksi: 05.04.2024 13:04

7 Päätös varsinaisen ennakoarvioinnin tarpeellisuudesta 🔒 ✎ ↻ +
Päivitetty viimeksi: 05.04.2024 13:04

Malliesimerkki 2

KAIKKI NÄKÖKULMAT ▾

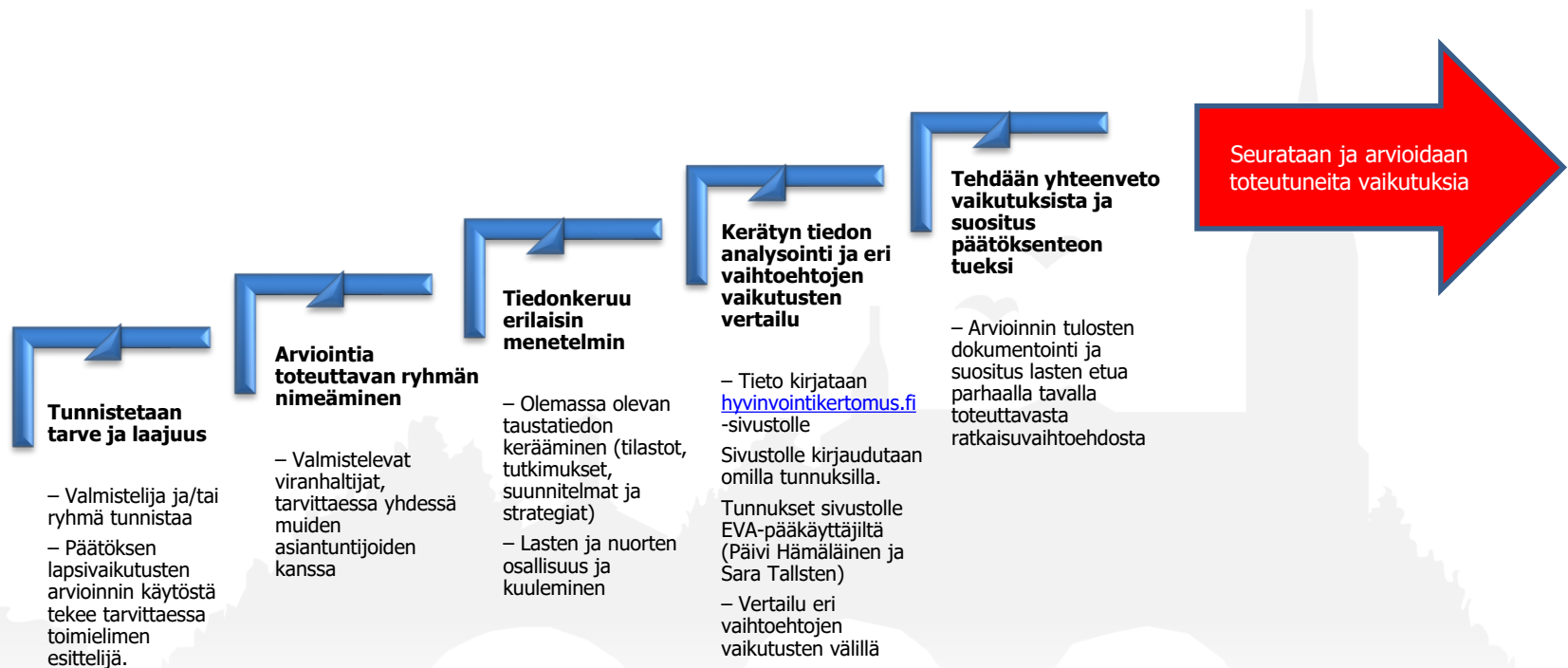
Vaikutuskohde	Nykytila
Näkökulma: Ihminen/Asukas	
Hyvinvointi, terveys ja terveiserot ⓘ	
<i>Lyhyt aikaväli</i>	0
<i>Pitkä aikaväli</i>	0
<i>Kuvaus</i>	
Liikkuminen ja liikunta ⓘ	
<i>Lyhyt aikaväli</i>	0
<i>Pitkä aikaväli</i>	0
<i>Kuvaus</i>	

TOIMINNOT ▾

OHJEISTUS: lapsivaikutusten arvioinnin toteuttaminen

Toimialojen yhteinen ohjeistus

1. Valmistelijoiden sähköinen dokumenttipohja [SÄHKÖINEN HYVINVOINTIKERTOMUS](#)

OHJEISTUKSEN KÄYTTÖÖNOTTO JA SEN TUKEMINEN

- Info esimieskahveilla.
- Info luottamushenkilöille.
- Koulutus lautakuntien esittelijöille ja kaikkien toimialojen toimistosihteereille.
- Koulutuksen jälkeen
 - Substanssiosaaminen lautakuntien esittelijöillä
 - Kirjaamisosaaminen toimistosihteereillä
- Lapsivaikutusten arvioinnin tekijät kootaan aina tapauskohtaisesti.
- Apua ja tukea käyttöönotossa saa sähköisen hyvinvointikertomuksen pääkäyttäjiltä.